

Länsmän i Torne socken under Vasa- och Stormaktstiden

Per-Olof Snell

Länsmän omnämns redan i de tidiga landskapslagarna. De hade till uppgift att i socknarna anordna ting, upprätthålla ordning, uppbära skatt, svara för vägar, rekrytera krigsfolk samt ordna inkvartering, förtäring och skjutsar åt resande i kronans ärenden. De utsågs nästan undantagslöst bland de mest välsituerade bönderna i socknen som var läs- och skrivkunniga. Tjänsten kom ofta att växla inom en snäv familjekrets. Trots att ting hölls i Torne socken redan på 1300-talet, och edsvurna tolvmän namnges på 1400-talet, är det inte förrän från mitten av 1500-talet länsmän börjar namnges i längderna.

Länsmantjänsten upprätthölls ibland av prästen. I Kemi socken var kyrkoherden Eskil Andersson Ruuth länsmän 1563 och Laurentius Henrici 1585-1586. Kyrkoherden Knut Carelius uppges i ett domboksprotokoll ha varit länsmän i Torne socken vid besöket av Karl IX i februari 1602, men det framgår inte i avkortningslängden. Troligen svarade han i länsmans ställe för inkvartering och förtäring för det kungliga gästerna och fick för detta den kompensation som avhandlas på tinget 1667. Sedan Herr Eskil 1565 blivit kyrkoherde i Torne kom han att i omgångar inneha länsmantjänsten fram till 1577 då sonen Hans tog över och senare följdes av bröderna Israel och Carl. Krigsfolkets vistelse i Tornedalen under kriget mot Ryssland var betungande inte bara för bönderna utan även för de maktavande vilket framgår av Johan III:s brev till fogden i Västerbotten den 25 augusti 1590 där kungen hänvisar till Hans Eskilssons bön att bli förskonad från länsmantaxan på grund av de myckna gästningarna av krigsfolket. Kungen angav nådeligen i sitt brev, att Hans Eskilsson fått tillgift på gingården – 1 skeppund gäddor – han uppbar av bönderna och borde utgöra till kronan.

I vissa socknar inrättades speciella länsmansgårdar vilka var tillräckligt stora för arrangemangen vid tingsförsamlingar och kunde fungera som gästgiveri. Det är oklart om det tidigt fanns en länsmansgård i Torne socken men från 1559 redovisas en avradsjord vid Nären - södra delen av Mattila vid Vuonon Pudas - som tilldelades länsmannen. 1559 tillföll den Nils Nilsson Oravainen och då Nils Jönsson Junkkala i Suensaari var länsmän 1561 brukade han avradsjorden som utökats till 3 markland varefter Nils Oravainen åter redovisar den 1562-63. På 1570-talet tilldelas Herr Eskil och klockaren Eskil Nilsson i Haparanda avradsjorden som 1604-06 redovisas av länsmannen Lars Hansson Kouri i Haparanda. Avradsjorden som torde ha anslagits för att bekosta besöken från kronans utsända försvinner ur längderna 1607.

Möjligen fanns tidigt en länsmansgård nära Suensaari där kronan förvarade skattelaxen innan den skeppades till Stockholm. I en instruktion från Karl IX i november 1605 nämns *Torne länsmansgårds: Cronones Skatt skall utföres ifrån Siölapperne effter dette sätt: ifån Longenäs, som ligger wester ifrån Althenn Elf, söder åth, allt intill Malånger, skall fisken anammes och föres till Lhänsmannen Redhar Andersson i Årreby, som ligger i Lingen, och derifrån skall han föres till Fiorbottnen, der som Rusteioke Åå uttlöper. Der skole Ronalle och Tinguare Lappar i Tornö Lappmarch möta medh Etthundrede Reener och anamma Fisken och föran till Seggueuara Lappeby, thet är Trettiyie Mill widh pass ifrån Siösidenn. Der skole Seggueara Lappar emott tage medh Cronones Reenar och föran intill Tornö Lhänsmansgård, thet är fyretijie miler.*

Länsmännen i Torne socken namnges inte i de tidigaste avkortningslängderna där Nils Jönsson - Store Nils på Junkkala - i Suensaari är den först omnämnde 1561. Sonen Jöns Nilsson Junkkala i Suensaari kom att inneha befattningen 1607. Troligen föregicks Store Nils

av Nils Oravainen som synes ha återtagit befattningen 1562. Vid sommaringet 1568 döms länsmans söner i Björkö till 40 mark i böter för att ha lagt nät vid Bockholmen. Samtidigt anges att Marcus Jönsson och hans broder i Björkö fått böta 40 mark för att de dragit kolk i älvmyningen. På Björkö upptas 1563 Jöns Larsson med 3 söner och 1566 med en son i anslutning till Marcus Jönsson. 1568 har Jöns Larsson försvunnit och Jacob Jönsson upptas med två bröder vid Marcus Jönsson. Länsmanen synes ha varit Jöns Larsson som finns på det blivande Äijälä där det fanns 12 kor i ladugården 1553. Marcus Jönssons son Jöns som var birkarl och skeppare var 1608-1610 fogde i Kemi lappmark och blev 1621 borgare i Torneå.

Kyrkoherden Eskil Andersson Ruuth och klockaren Eskil Nilsson i Haparanda innehade på 1560- och 1570-talet tjänsten innan den övergick till Herr Eskils söner Hans, Israel och Carl. Efter Israel Eskilssons död 1599 blev Lars Hansson Koure i Haparanda länsman i omgångar och följdes 1615 av sonen Henrik och 1620 av svärsonen Erik Eriksson Drucken som då tagit över hemmanet i Haparanda. Dessförinnan innehades tjänsten 1602-1603 av Henrik Henriksson Kemiheikki i Raumo, medan Lars Koures närstående Clemet Henriksson i Vojakkala och Hans Hansson på Innala i Kiärsbäck var länsmän 1609 respektive 1610. Abraham Larsson i Haparanda, son till kyrkoherden Laurentius Henrici i Kemi, var länsman 1611-1614 och 1620-1626. Per Andersson i Torneå tillträder 1627 varefter uppgifterna är mycket sparsamma fram till början av 1650-talet. Tabellen nedan redovisar länsmännen i Torne socken med angivande av hemort och den skattejord för vilken frihet erhöles. Vidare anges brukare av avradsjorden i Nären som var förbunden med länsmansämbetet.

<u>År</u>	<u>Länsman</u>	<u>Hemort</u>	<u>Länsmannens skattejord</u>	<u>Brukare av avradsjorden i Nären</u>
1559	Anges ej	-	Anges ej	Nils Oravainen Vojakkala
1561	Nils Jönsson	Suensaari	6 markland	Nils Jönsson Suensaari
1562-1563	Agas ej	-	Anges ej	Nils Oravainen Vojakkala
1564-1573	Anges ej	Björkö 1568	..-	Redovisas ej
1574	Anges ej	-	..-	Eskil klockare Pottan
1575	Anges ej	-	..-	Prästen
1576	Herr Eskil	Björkö	Laivaniemi 12 markland	En bonde
1577	Hans Eskilsson	Laivaniemi	6 markland	Eskil klockare
1578	Eskil klockare	Haparanda	3 markland 6 öresland	Anges ej
1579-1581	Hans Eskilsson	Laivaniemi	6 markland	..-
1582	Eskil klockare	Suensaari	6 markland	Eskil klockare
1583-1590	Hans Eskilsson	Laivaniemi/Pudas	6 markland	Anges ej
1591	Israel Eskilsson	Pudas	6 markland	..-
1592-1594	Israel Eskilsson	Pudas	5 markland 2 öresland	..-
1594	Carl Eskilsson	Laivaniemi	6 markland	..-
1594-1599	Israel Eskilsson	Pudas	11 markland 2 öresland	..-
1599-1601	Lars Koure	Haparanda	20 markland	..-
1602-1603	Henrik Henriksson	Raumo	7 markland 7 öresland	..-
1604-1606	Lars Koure	Haparanda	3 markland 3 öresland	Lars Kouri
1607	Jöns Nilsson	..-	1 ³ / ₃₂ mantal	Anges ej fortsättningsvis
1608	Lars Koure	..-	1 ¹⁵ / ₁₆ mantal	
1609	Clemet Henriksson	Vojakkala	1 ¹ / ₁₆ mantal	
1610	Hans Hansson	Kiärsbäck	1 ⁹ / ₃₂ mantal	
1611-1614	Abraham Larsson	Haparanda	³ / ₈ mantal 1611, därefter 1 mtl.	
1615-1619	Henrik Koure	..-	1 mantal	
1620	Erik Eriksson	..-	1 mantal	
1620-1626	Abraham Larsson	..-	1 mantal	
1627-1639.....	Peder Andersson	Torneå	Skattar 1632 och 1638 för en gård i Pudas om ¹ / ₆ eller ¹ / ₈ mantal.	
Nedertorneå socken			Övertorneå socken	
...1644...	Lars Henriksson	Torneå	~1650-1665	Jöns Clemetsson Kuivakangas/ 1 mtl
...1649...	Per Jönsson	Torneå	1665-1674	Mickel Jönsson Kuivakangas/1 mtl
1650-1669	Henrik Koure	Vojakkala	1678-1682	Olof Persson Taro Alkkula/1mtl
1669-1670	Samuel Kempe	Toreå	1683-1686	Lars Clemetsson Pudas/1mtl
1671-1674	Gustaf Arfman	Björkö/Tilldelats 2 mtl	1686-1709	Johan Ersson Pulkkinen Pudas/1 mtl
1674-1675	Mats Clemetsson	Pudas/Tilldelats 2 mtl	1710-1718	Israel Israelsson Svan Koivukylä
1675-79	Lars Clemetsson	Pudas/Tilldelats 2 mtl	1719-1725	Anders Henriksson Koivukylä
1679-85	Nils Langinen	Övre Raumo/Tilldelats 1 mtl		
1686-1712	Sigfrid Jöransson	Torneå/Tilldelats 1 mtl		

Avkortningslängdernas uppgift att länsmansfriheten erhöles för den egna skattejorden stämmer inte. Länsmanen synes därutöver i många fall tilldelats skatten från andra gårdar. När kyrkoherde Eskil Anderssons var länsman njöt han *fritt sitt hemman i Laivaniemi om 12 markland* vilket klart överstiger skatten för Pyyni där han upptas som ägare. Sonen Hans som 1577 övertog gården fick skattefrihet för 6 markland och när han 1589-1591 upptas på en gård i Pudas, och brodern Carl övertagit gården i Laivaniemi, uppgår skattefriheten fortfarande till 6 markland. Israel Eskilsson som övertog brodern Hans gård i Pudas får 1595 länsmansfriheten höjd till 11 markland 2 öresland vilket avsevärt överstiger skatten för den gård *successorn matrimoni* Olof Anundsson i Armassaari, som gift sig med Israels änka, står för i Pudas fram till 1604 då Hans Eskilssons barn och Israel Eskilssons son Daniel tar över. När Lars Hansson Koure 1599 efterträdde Israel Eskilsson som länsman fick han skattefrihet för 20 markland vilket vida översteg vad andra länsmän i Västerbotten fick. 1604 reducerades hans frihet till att motsvara skatten för gården i Haparanda. Utöver skattefriheten för den egna gården hade Lars Koure frihet för avradsjorden i Nären till och med 1606, men därefter upptas den inte i räkenskaperna. De räntor från andras gårdar som länsmännen tidvis uppbar torde ha erhållits för att kompensera dem bland annat för den gästning de belastades med då krigsmakten förlagts i socknen.

Från och med 1607, då en omläggning av jordskatten görs, redovisas länsmansfriheten i form av mantal. Peder Andersson i Torneå som från 1627 upprätthöll länsmanssysslan i Torne socken skattar i jordeboken 1632 för $\frac{1}{6}$ mantal i Pudas och 1638 upptas *Per Andersson länsman* på $\frac{1}{8}$ mantal i Pudas vilket skattemässigt motsvarar utlagorna för Kråklund i Haparanda. Utöver detta synes han dock ha kompenaserats med skatt från andra gårdar eftersom avkortningslängden anger att länsmansfriheten uppgick till 1 mantal. Länsmanen Peder Andersson i Torne socken undertecknar med egen hand en kvittens den 19 november 1636 avseende mottagande av 10 daler silvermynt av befallningsmannen Könik Pedersson. Namnteckningen visar att han är identisk med befallningsmannen och senare borgmästaren Peder Andersson i Torneå där samtidigt Peder Andersson Gammal som innehar en gård i Kiärsbäck upptas som borgare. När ting hålls i Torne lappmark den 2 februari 1639 ingår i nämnden av *Torneå stads invånare länsmanen Peder Andersson, rådmännen Jöns Isaacsson, Jöns Pedersson och Nils Oravainen samt borgarna Henrik Cemetsson och Jöns Cemetsson* (troligen felskrivet och borde vara Jöns Carlsson som året därpå upptas).

Peder Andersson var till och med 1634 befallningsman i norra prosteriet men ersattes 1637-1641 av Carl Carlsson Burman. Enligt rådmannen Nils Oravainen skall landshövding Stellan Mörner och de tolvmän som inkallats från främmande socknar för rättegångar i Torneå då Burman var befallningsman ha inkvarterats på Torpet som då synes ha fungerat som länsmansgård. Peder Andersson som 1642 åter var befallningsman efterträddes strax efteråt av borgmästaren Peder Pedersson som verkade till 1648 då Olof Nilsson Krakou tillträdde. Peder Andersson som på 1640-talet var svårt skuldsatt hade berövats all sin egendom vid sin död 1650. Det är möjligt att ägor han skattade för under Pudas avsåg avradsjorden i Nären och att den innehafts av Olof Nilsson Krakou fram till hans avsättning 1655. Möjligen var det han som namngav *Kråkelund* som omkring 1655 förvärvades av kaplanen Petrus Haquini Stecchius som från 1647 finns i Torneå med hustrun Brita och upptas under Pudas 1657-58. Änkan Brita, dotter till kyrkoherden Gabriel Calamnius i Kemi, sålde 1663 gården Kråklund som från 1660 upptas under Haparanda till borgaren Casper Eichman i Torneå.

Uppgifter om länsmännen under 1640-talet är mycket begränsade, men av Riksdagsacta framgår att länsmanen i Torneå Peder Jönsson representerade Västerbotten 1649. Peder blev i början av 1650-talet tullnär i Torneå sedan hans svåger Sigfrid Wolckers arrenderat tullarna i

Norrland. Lars Henriksson i Torneå som var riksdagsman för Västerbotten 1644 synes vara identisk med Lars Henriksson Oravainen. Enligt en rättsakt 1680 uppges bönderna på den östra sidan om älven i Vojakkala på 1640-talet utträngts av länsmanen Lars Henriksson från karsinapatan vid Haukisaari som togs över av släkten Oravainen.

Henrik Hansson Koure i Övre Vojakkala, son till fjärdingsmannen och riksdagsmannen Hans Henriksson Koure, var enligt jordeboken länsman i Torne socken 1650. Vid roteringen 1638 var han 41 år och hade efterträtt fadern som fjärdingsman. Gästgivaren och länsmanen Henrik Koure synes ha uppträtt självsvåldligt i likhet med sina ämbetsbröder. Den 27 juli 1689 berättas att han som länsman *tillvällat sig hela Mattilapatans possession så att ingen Mattilabo vågade fråga därefter då han var den myndigaste mannen i socknen och hotade sätta den till knekt som klagade*. Vid laga ting i Över- och Nedertorneå socken den 16 augusti 1669 uppsade den 72-årige Henrik Koure sitt länsmansämbete och i hans ställe blev Samuel Kiempe i Torneå förordnad. Vid tinget den 8 december 1670 drogs den gamle länsmanen in i en tvist mellan borgaren Hans Hansson Koure och David Wolckers sterbhus. Som säkerhet för lån hade Hans lämnat inteckningar i gården i Vojakkala med fiskevatten. Henrik Koure klandrade kraven på egna och syskonens vägnar eftersom arvskitte efter fadern ännu ej upprättats. Året därpå hade dock Henrik Koure avlidit och arvingarna fick inget efter honom utan tvingades att betala en större gäld än vad hans egendom var värd.

Samuel Kiempe, son till kaplanen Johan Kiempe och styvson till Hans Abrahamsson i Haparanda, blev 1661 borgare i Torneå där han 1668 utsetts till rådmän och arrenderade Torpet i Pudas av landshövding Graan. Kiempes sejour som länsman blev kort. 1671 avgick han för att året därpå representera Torneå som riksdagsman. Till borgarnas besvikelse underlät han att ta upp deras klagomål och agerade även i övrigt tvivelaktigt liksom han utmärkt sig för att ofta i drucket tillstånd uppträda störande vid rådsmöten. Vid januaritinget 1672 anklagade landshövding Graans fullmäktige Kiempe för att inte ha betalt arrendet och utlagorna för Torpet. Kiempe vägrade först att inställa sig och presenterade allehanda skäl mot stämningen: den var inte gjord i rätt tid, fullmäktig för landshövdingen var inte utsedd, ett så vidlyftigt ärende krävde enligt honom tid och han hade dessutom stämts i jultiden då han borde ha haft frid och därför blivit så förvirrad i sitt huvud att han inte snabbt kunde åstadkomma ett svar då han inte var så förfaren i rättegångshandlingar eller skrivande som nödvändigheten fordrar varför han begärde att målet uppskötts till nästa ting. Vid februaritinget 1674 riktades åter kritik mot Kiempe som 1669 utmätt en häst hos Nils Selvä. Samtidigt hade borgaren Jacob Sigfridsson på Selväs vägnar betalt skulden till Kiempe som dock behållit pengarna och hästen. Kiempe dömdes därför att ge sin egen häst till Selvä.

Gustaf Arfman, son till bruksfaktorn Johan Arfman på Hellälä i Björkönen tog 1671 över länsmanssysslan och arrendet av Torpet men lämnade socknen med fadern efter 1674. Arfman agerade speciellt aktiv mot förövare av sexualbrott. Trumslagaren Johan Samuelsson i Haparanda anklagades i januari 1672 *för att ha lägrat Per Larssons dotter Margareta på samma ort och henne med barn rått*. Johan skulle ha lägrat Margareta under äktenskapslöfte men ville inte gifta sig trots att hon fött deras barn. Arfman anklagade Johan, som inte hade annat än gott att säga om Margareta, för att ha utnyttjat detta *faderlösa barn och tillsagt henne äktenskap för att han fick sin enda vilja främja*. Rätten dömde Johan till 40 mark i böter och att ge Margareta 80 mark i morgongåva samt betala hennes böter på 40 mark. Vidare skulle båda utstå kyrkoplikt och avbedja församlingen. Gustaf Arfman bodde på bruksgården i Hellälä där fadern var husbonde fram till slutet av 1675 då Christian Eriksson tog över. 1675 upptas Johan Arfman ännu med tre söner i Hellälä varefter han flyttar till Stockholm. Det är oklart vart Gustaf tog vägen men brodern Nils blev länsman i Uleåborg.

Borgaren Mats Clemetsson Höök i Umeå, som var son till Clemet Larsson i Torneå och sonson till lappfogden Lars Henriksson i Vojakkala, utnämndes till länsman i Torne socken 1674. I samband med flytten till Nedertorneå förvärvade han Torpet i Pudas. Redan i början av 1675 avled han och redovisningen av den uppbörd som gjorts 1674-1675 var dåligt dokumenterad och hanterad bland annat av notarien i Torneå Johan Pijlkar. Tvistigheter kring arvet efter Mats Clemetsson och redovisningen av uppbörden ledde till omfattande processer där Mats Clemetssons *successor matrimoni* kaplanen Johan Kämpe, Johan Pijlkar och bröderna Hans och Lars Clemetsson Höök involverades.

Lars Clemetsson Höök utsågs våren 1675 till ny länsman efter brodern. Han var då tullnär i Torneå där han på 1660-talet var borgmästare Peder Johanssons tjänare. Lars bröder brukstjänstemannen Hans Clemetsson och tulltjänstemannen Johan Clemetsson samt fadern Clemet Larsson var i likhet med Lars under 1660- och 1670-talet inblandade i ett flertal kontroverser med borgerskapet i Torneå. Efter branden som den 1 maj 1672 ödelade stora delar av Torneå beskyldes Lars för att ha försökt stjäla rådhusklockan. Rådmannen Hans Axelsson fick borgmästare Petter Johansson att anklaga Lars för att under branden av självtagen dristighet ha bortfört klockan till sin fars gård och gömt den. Han påstods ha tagit klockan på natten då det var mörkt, men mot det vittnade skolmästaren Hans Halsius med hustru och två pigor vilka sett att Lars bar in klockan på sin fars gård på dagen under branden då han skämtsamt nämnt för Halsius att han borde ha något för omaket att ha huggit ner klockan och räddat henne undan branden. När Lars frågades varför han burit bort klockan sa han sig ha gjort det för att förtjäna sig en dryckespenning för omaket. Åtalet lades ner.

Lars Clemetsson fick inte enbart motta klagomål över brister i uppbörden utan också för att under lång tid ha underlåtit att anhålla personer dömda för grova brott. Trots att såväl landshövdingen som befallningsmännen Jacob Ruuth och Olof Hellebohm under lång tid krävt att han skulle gripa horkarlen Josep Larsson i Nedre Vojakkala och Lars Philipsson i Karungi - båda befryndade med Lars - som i 23 års tid hållit sig undan med en lös kona och avlat barn med henne och nyligen belägrat en annan kona och gjort henne med barn hände inget. När Philipsson till slut greps av profossen och fjärdingsmannen och fördes till länsmannen så kunde han strax fly. Vid sommaringet 1679 meddelades därför att om inte länsmannen grep Philipsson innan nästa ting skulle han få böta 40 mark. Vid efterföljande ting berörs åter Lars Clemetssons försumlighet i avdömda sakers exekverande och lagföring av högmålsärenden och han avsätts från tjänsten. Ärenden vilka ännu var oexekverade ålåg det honom att bringa till riktighet och slut emedan sådant för länge sen bort ske om han inte varit så försumlig och vårdslös. Lars begäran att få bli kvar i tjänsten till nyåret beviljades mot att han vid nästa ting redogjorde för allt han i sin tjänst uppburit.

Nils Hansson Langinen i Nedre Raumo utsågs vid tinget den 24 november 1679 till ny länsman i Nedertorneå socken. Allmogen och andra berörda uppmanades att vara honom, *uti allt det som länder till kronans tjänst, och det ämbetet egentligen fordrar, hörsam och lydiga icke fördrivandes sig, honom med otillbörliga ord, fast mindre hugg och slag injuriera och överfalla när han sin tjänst efter undfången order av sina förmän med exekutioner eller eljest förrätta måste*. Trots uppmaningen följde inte alla rådet. Vid tinget den 27 juli 1683 angav Nils Langinen att han, då han på sin tjänst vägnar förordnats att utmäta en post hos Nils Henriksson Rääf för att reglera ett arv mellan Nils och dennes bror Jönsson Koure, blivit bemött med hugg och slag av Nils Rääf som emotsatt sig exekutionen och ränt en brandstake i armen på Langinen. Rääf försvarade sig med att Langinen brukat skamliga ord och ovetting

mun mot honom, men när han sig sedan något besinnat föll han till föga och bad om förlåtelse och slapp undan med 40 mark i böter.

Sigfrid Jöransson Menlös, son till stadstjänaren Jöran Sigfridsson i Torneå, utsågs 1686 till länsman i Nedertorneå socken. Sigfrid var en flitig gäst i domböckerna redan innan han utsågs till länsman. Den 12 juni 1673 anklagas han för lägersmål med Kirstin Olofsdotter och medger till slut att barnet är hans och går den 30 juni med på att gifta sig med henne. Under 1670- och 1680-talet innehar Sigfrid olika befattningar i staden: stadstjänare, stadsutridare, handelsfiskal och tobaksbesökare (besökare var beteckning för en form av tjänsteman) och underlåter inte att lagföra de som bryter mot stadens privilegier. Men inte heller Sigfrid går fri från anklaganden. Den 24 maj 1680 anklagas han och Anders Planting för äreröriga ord och slagsmål på torget. Anders hade kallat Sigfrid rådstuguklocka och trastunge medan Sigfrid kallat Anders för kronans tjuv och skälm vilket följts av slagsmål. Båda fick för sina otidiga skällsord plikta till stadskyrkan vardera 20 daler silvermynt men om de, eller några andra, med sådana onyttiga och otidiga skällsord skulle beträda skall de allvarligen efter lag plikta. Sigfrid Jöransson som med sin familj bodde i Torneå innehade länsmanstjänsten till 1713.

Det är oklart när Övertorneå fick sin förste länsman. Uppgiften att det skett på 1620-talet framgår inte i avkortningslängderna som fram till början av 1650-talet endast upptar en länsman i Torne socken. Jöns Clemetsson Kohkoinen i Kuivakangas nämns först i mitten av 1650-talet som länsman. Han var son till Clemet Henriksson i Vojakkala som första gången uppträder i ett tingsprotokoll 1575 då han fick böta för lönskaläge och året därpå upptas som birkarl. Clemet brukades som tolk, var länsman i Nedertorneå socken 1609 och sändes 1613 av socknen till Stockholm för att hos Kungl. Maj:t besvära sig över det skatteuttag socknen vid senaste riksdagen blivit pålagt. Jöns Clemetsson som 1620 övertagit Kohkoinen uppges vid roteringen 1637 vara 60 år gammal. Vid ting i Övertorneå den 2 juni 1665 anges: *Emedan man förnimmer länsman i Övertorneå Jöns Clemetsson är en gammal man, och förmår icke utstå med länsmansämbetet, alltså blev satt i hans ställe till kronans länsman hans son Mickel Jönsson vilken härefter skall emottaga alla kronans brev, som och på kronans vägnar uträtta, vad honom på dess vägnar tillsagt bliver.* Den 87 år gamle Jöns Clemetsson synes således ha efterträtts av sin 52-årige son Mickel som omnämns i Keksis kväde 1677: *Kohkoinen kovasti äihkyi, Valta vanha röyhkiästi: Siiry sinne saaren puolheen, Kada paja Kainulaisen! – Kohkoinen han ropar kraftigt gamle pampen gnyr och braskar: Häv dig härifrån på holmen, kantra Kainuu-karlens smedja.*

Vid vintertinget januari 1675 anklagas förre länsmannen Mickel Jönsson Kohkoinen i ett flertal ärenden bland annat rörande tvister kring arvet efter fadern, men också för att motvilligt försummat att inkräva vissa betalningar. Han dömdes därför att av sin egendom betala den fordran som skulle utmätas av den nye länsmannen Mats Clemetsson som även ansvarade för Övertorneå. Fortsättningsvis figurerar förre länsmannen Kohkoinen flitigt i domböckerna i diverse tvister. Sonen Clemet som tar över stamhemmanet reser på faderns inrådan i lappmarken för rådmannen Mickel Jönsson i Torneå vilket på rådstugan i Torneå den 29 december 1684 leder till klagomål från borgaren Knut Hansson Örn som anger att Clemet svikit löftet att för honom och Peder Persson Taro verka i lappmarken. Vid rådstugan i Torneå anklagades den 3 augusti 1691 Revalbon Mickel Kohkoinen för landsköp i Övertorneå. Han försvarade sig med att varorna var arv efter hans salige fader men dömdes till 40 mark silver i böter och varornas konfiskerande. Räkenskaperna för Övertorneå kyrka 1690 visar att Mickel Kohkoinen Dominica 7 Trinitas donerat kyrkan 6 daler, vid Mickelsmäss 7 gråskinn och Allhelgonadagen 35 gråskinn. Möjligen antyder det att donationen gjordes för länsmannen Mickel Kohkoinen som synes ha avlidit 1690.

Länsmanstjänsten i Övertorneå som 1674 övergått till Mats Clemetsson gick efter Mats död våren 1675 till hans bror Lars Clemetsson. Vid sommaringet i juli 1678 klagade överlagmannens fullmäktige stadsnotarien i Umeå Lars Grubb över att ansenliga poster resterade för uppbörden för 1674-1677. Länsmannen Lars Clemetsson krävdes därför att omgående redovisa vad han uppburit. Klarhet synes inte ha erhållits då Lars Clemetsson strax därefter lämnat tjänsten och i hans ställe insattes Olof Persson Taro i Alkkula.

Olof Persson Taro dyker första gången upp i längderna 1636 då han får böta 3 mark för ogilla broar vilket antyder att han då övertagit hemmanet. Vid roteringen den 12 februari 1637 upptas Olof Persson 30 år med beteckningen son på hemmanet om $\frac{1}{3}$ mantal medan den 70-åriga fadern Per Jönsson upptas bland överåriga. Olof var gift med Karin Mickelsdotter Kohkoinen varför släktrelationer kan ha påverkat valet av honom till länsman. Innan utnämningen figurerar han i domböckerna vilket visar att överseende fanns med dem som kom från rätta kretsar. Vid vintertinget december 1676 dömdes Olof Persson att betala Nils Johansson i Ruskola 9 daler 24 öre för en bortkommen brukssedel. Nämnden accepterade inte Olofs bortförklaringar och spotska uttalande att han inte skulle betala varför han under några timmar sattes i stocken för sin uppstudsighet och sitt trotsiga tal *androm slikom ovetlige till varning och sig till rättelse*.

Vid vintertinget 1678 stod Olof Persson som länsman på andra sidan skranket och anklagade föraren Nils Larsson för att i hans pörte överfallit ett sällskap sedan föraren med sina kamrater där trakterats och härbärgerats. Bråket uppstod efter att föraren och länsmannen druckit ihop och börjat träta varefter föraren slagit sönder ett fönster och med värjan huggit i bordet och jagat ut alla ur pörtet. Länsmannen ändrade sig under förhöret och medgav att föraren var en ung person som inte kunnat besinna sig och trots allt inte slagit någon *utan eljest ställt sig ostyrig* varför han förlät hans tilltag och häradsrätten lät saken därvid förbli.

Vid vintertinget februari 1682 hade Olof Persson lämnat länsmanstjänsten men ställdes ett flertal gånger inför tinget på grund av brodern Peder Persson som flyttat till Torneå och börjat göra handelsresor till Livland. Den 21 juli 1683 anklagades Peder av tobaksbesökaren Sigfrid Jöransson för att ha haft med sig tobak då han kom med Peder Pålsson Jernbäcks skuta från Riga. Vid tinget i Övertorneå mars 1684 anklagade Torneå stads utridare Ananias Danielsson förre länsmannen Olof Persson Taro för att han för andra gången låtit sin bror Per resa till Reval för att bedriva landsköp. På rådstugan i Torneå upptogs den 3 mars 1684 Peder Persson Taros agerande i Övertorneå socken där han upphandlat järn. Sigfrid Jöransson menade att det rörde sig om landsköp och att varorna skulle konfiskeras. Olof Persson uppgav dock att han med brodern sänt järn för avbetalning av en skuld till förre borgmästaren Peder Johanssons änka men att Peder inte följt hans befallning. Olof kunde emellertid inte med ed verifiera att han sänt järnet varför Peder dömdes till 40 mark silver i böter för landsköp och konfiskation av järnet vilket tillsammans uppgick till 90 daler.

Peder Persson upptas från 1684 i mantalslängden för Torneå där han gift sig med Katarina som var dotter till Henrik Mårtensson. Peder figurerar sista gången i domböckerna den 27 augusti 1687 i en tvist med Anders Planting men synes ha omkommit vid en Livlandsresa strax därefter. Borgmästare Johan Cohre från Piteå krävde salig Peder Perssons änka den 6 maj 1688 på en skuld han skulle ha haft till borgmästarens far Nils Henriksson Rääf. Vid tinget i Övertorneå den 29 november 1688 framlades en Revalköpmans krav till gamle länsmannen Olof Persson på 160 daler för gods Olofs son upphandlat. De 72 daler Olof Persson också krävdes på sin salig broders vägnar blev han dock fri från eftersom brodern så

olyckligt omkommit på sjön. Peders hustru Katarina Henriksdotter gifte om sig med Nils Jönsson Beck från Kalix som blev en mycket välbeställd rådman och skeppare i Torneå. Peders son Henrik som tog efternamnet Renbäck gifte sig med Karin dotter till skepparen Torfast Abrahamsson Hellandt och Annika Hansdotter Grape.

Vid tinget den 9 december 1690 figurerar gamle länsmannen *Olof Taronen* i ett sedlighetsmål för att ha utspritt ett rykte att Jöns Olsson i Alkkula hade belägrat Karin Persdotter trots att hon vid förra tinget meddelat att länsmannens namne var fadern till barnet. Taronen påstod sig ha hört några barn berätta i byn att konan haft misstänkligt umgänge med Jöns Olsson och att ryktet gått emellan dem, men sanningshalten i ryktet visste han inte något om och eftersom det inte fanns andra skäl eller omständigheter friades Jöns Olsson från beskyllningen medan konan dömdes till 40 mark i böter och länsmannens namne Olof Persson till kyrkoplikt.

Trots att Olof Persson kommit till hög ålder fortsatte han att uppträda maktfullkomligt. Sonen Cemet hade 1693 gett Nils Henriksson Immos dotter Margareta rätt att med sina bröder bärga hö på en myr på byns allmänning. När Olof Persson fick veta det angrep han Margareta med vredesmod och sa *denna dag skall du minnas mig din satan* varpå han slog henne med en stör och kastade henne till marken. När Margaretas bror bad honom att inte dräpa systemen hade han svarat *nu frästar Taron Olla sin makt*. Olof Persson kunde inte neka till anklagelserna men påstod att Margareta dragit honom i håret och överfallit honom med skällsord och otidig mun. Han blev dock dömd till 40 mark silver i böter för misshandel och stöld av höet. Bråket fick en fortsättning på tinget den 15 mars 1694. Olof anklagade då Margaretas mor Anna Jönsdotter som skulle ha sagt *han skall väl få höet men hans kor skall inte få någon nytta av det*. Några dagar senare förlorade Olof en kviga och två veckor senare rev björnen en ko och jagade en annan ut i en sänka. Olof anklagade därför hustru Anna för att ha använt någon förborgad djävulskonst för att drabba honom. Sedan tre laggjorda män vittnat att hustru Anna aldrig brukat vidskepliga konster friades hon från Olof Persson Taros anklagelser.

Lars Cemetsson Höök togs 1682 åter till nåder sedan Olof Persson Taro avgått. Det tog dock bara tre år innan Lars åter anklagades för försumlighet. Vid tinget i mars 1686 behandlas den stora konfusionen i sockenräkningarna han och brodern Hans Cemetsson förorsakat. Trots att länsmannen uppburit allehanda utlagor av allmogen hade han varken kvittenser eller reda i räkenskaperna för besagda medel eller vartill de varit avsedda. Han tillsades att mot sitt ämbetes förlust till nästa ting presentera en riktig räkning på all uppbörd och alla sina utgifter så att rätten och allmogen skulle få klarhet i verksamheten. Uppenbarligen var redovisningen inte helt till fyllest då en ny länsman utsågs 1687.

Johan Ersson Pulkinen, son till smeden Erik Pulkinen i Torneå, blev 1687 länsman i Övertorneå socken. Johan hade på 1680-talet efterträtt Johan Cemetsson Höök som sockenprofoss. I likhet med andra länsmän utnyttjade Johan Pulkinen sin maktställning och kunde överta ett hemman som kommit i ödesmål. Fältväbeln Nils Henrikssons hemman i Pudas som stått öde 1676-1680 försökte dennes sonhustru förgäves återfå. Vid sommaringet 1686 besvärade sig Lars Nilssons änka Elin Persdotter över att länsmannen i Övertorneå Johan Pulkinen åbor hennes mans hemman. Hon uppgav sig tillsammans med sin måg och dotter ha drivits från hemmanet av Pulkinen, trots att Zacharias Rechard lovat henne uppta det under ödevillkor, eftersom en rest fanns på hemmanet, vilket Pulkinen dock inte accepterade. Pulkinen som upptas i Pudas från 1680 innehar tjänsten i Övertorneå fram till 1710 då Israel Israelsson Swan på Kyrkovallen i Hietaniemi tar över länsmansämbetet.

Israel Israelsson Svan synes ha bott på kyrkobordet hos komminister Anund Curtelius. Fadern konstapeln Israel Svan med hustru upptas i anslutning till Anund Curtelius 1698 och *hustru Kirstin Israel Svan*, troligen Israel Israelssons mor, upptas i Sieppijärvi 1701. Konstapeln Israel Svan torde ha varit son till Anund Curtelius hustru från ett tidigare gifte. Israel [Israelsson] Svan upptas 1709 sist i mantalslängden under Koivukylä med beteckningen son. Den 26 mars 1711 ger konstapel Israel Svans hustru 1 daler 15 öre till kyrkan. Länsmannen Israel Israelsson Svan gifter sig samma år men har redan 1715 blivit änkling då han den 28 februari skänker kyrkan 3 daler 24 öre efter sin hustru. Den 21 oktober 1716 lämnas i testamente efter konstapel Israel Svahn 2 daler vilket antyder att fadern då avlidit. Efter det att sockenskrivaren Henrik Strand dör 1715 synes Israel ha utsetts till sockenskrivare samtidigt som Anders Henriksson övertar länsmanstjänsten. Israel Israelsson Svan ingår 1719 ett nytt gifte men Magdalena Abrahamsdotter Burman från Torneå och familjen flyttade 1728 till Ofoten i Norge där Israel blev länsman. Länsmannen Anders Henriksson i Koivukylä uppges 1726 vara utfattig och som ny länsman har Sven Lenning tillträtt.